

Posudek oponenta bakalářské diplomové práce:

Veronika GREGOROVÁ, *Vliv zrušení nevolnictví na sňatkové migrace ve vybrané moravské farnosti*, FHS UK Praha 2023, stran 55.

Předkládaná práce je ve své základní struktuře v zásadě zdařilou studií, opřenou o dobře postavenou základní badatelskou hypotézu (potencující vliv právní změny, zrušení nevolnictví roku 1781, na objem sňatkové migrace poddaných, zejména migrace za hranice panství). Na tuto hypotézu jsou navázány jednotlivé badatelské otázky, které jsou odpovídány rozbořem primárních pramenů (církvních matrik pro farnost Bystřice nad Pernštejnem) pro dvě zvolená období 1751-1765 a 1802-1821. Nadto střízlivě ústí do závěru kriticky přehodnocujícícm výchozí hypotézu (zrušení nevolnictví se v dané farnosti neprojevovalo nárůstem sňatkové migrace, právě naopak). Autorka prokazuje zdatnost při orientaci v pramenné základě, při způsobu studia farních matrik a při práci s odbornou literaturou (byť v s jejím poměrně omezeným okruhem). Základní zjištění práce je, že výchozí hypotéza se nepotvrzuje, že objem sňatkové migrace ve studované farnosti v čase naopak klesá (s. 46). Při interpretaci tohoto zjištění bych snad byl jen opatrnější jednak v tom smyslu, že jde o poměry lokální (a nelze z něj ihned dělat širší závěry), jednak potud, že pokles sňatkové migrace nemusí být přímo úměrný vývoji poddanské migrace vůbec.

Přes všechny tyto uvedené klady je k práci nutno vyslovit i některé připomínky a položit několik otázek:

- Autorka zdůvodňuje, proč jsou období, pro která dělá sondy, různě dlouhá (s. 30-32). Důvodem je snaha získat zhruba stejný počet matričních záznamů o sňatcích. vzhledem k tomu, že mezi lety 1751-1765 a 1802-1821 došla k oddělení některých lokalit od studované farnosti Bystřice n. P., je pro získání srovnatelného počtu sňatků pro dobu ze začátku 19. století zapotřebí sledovat o něco delší období. To je zajisté přijatelné vysvětlení. Naskýtá se však otázka, zda odlišnost v sestavě posuzovaných obcí (pro léta 1892-1821 nejsou brány v potaz všechny z těch, které jsou brány posuzovány k letům 1751-1765) nemůže být důvodem (nebo alespoň jedním z důvodů) zjištěného poklesu sňatkové migrace? Míra, kterou odchází nevěsty z rodné obce jinam (popř. ženiši přicházejí do sledovaných obcí) může být ovlivněna sídelním a (zastoupení jednotlivých velikostních kategorií poddanských usedlostí) a ekonomickým (přítomnost m možnosti neagrárního výdělků) charakterem lokality. Bylo na to při vyhodnocování výsledků výzkumu myšleno?

- V případě některých pasáží výkladu v první části práce není jasná, jaký mají vlastně vztah k samotné studované farnosti. Kupříkladu proč je zařazena samostatná podkapitola o Raabově reformě (s. 14-15)? Protože se raabizace týkala také Bystřice?

- K agrárním dějinám a k historické demografii či dějinám rodiny jsou dnes již publikovány stovky studií. Nelze samozřejmě chtít po bakalářské práci, aby je všechny vzala v úvahu. Přece však při vyhodnocení zjištěných dat by se bylo možné opírat o širší okruh literatury, než je ten, který autorka používá. Je zde Kupříkladu studie: Josef GRULICH - Hermann ZEITLHOFER, *Migrace jihočeského obyvatelstva v období před třicetiletou válkou a po jejím ukončení*, Historická demografie 22/1998, s. 79-106. Týká se, pravda, staršího období, ale umožnila by autorce zařadit zjištěné skutečnosti do delší časové perspektivy a tím se přiblížit rozpoznání možné časové dynamiky zkoumaného jevu. Ta by mohla vyplynout i z prací Josefa PEKAŘE (zejména: *Kniha o Kostí II*) či Františka HRUBÉHO (např. články v Českém časopisu historickém z 20. a 30. let 20. století). Zdá se totiž, že tendence k dlouhodobějšímu sezení selských rodin na jednom gruntu během staletí spíše narůstala (paradoxně oproti předpokladu, že modernizace společnosti by měla vést k větší migrační mobilitě obyvatelstva). S tím by mohla souviset i rostoucí tendence nevěst zůstávat v rodné obci.

- Pokud jde o přítomnosti nekatolického obyvatelstva na území sledované oblasti, zasluhoval by výklad o trochu lepší uspořádání. Nabízela by se k tomu i dějepisná literatura. Autorka mluví na s-26 o kantorovi Tomáši Jurenovi, který měl ve Veselí v roce 1782 první evangelické kázání. O této postavě vyšla samostatná monografie, kterou bylo možné vzít v potaz (*Sixtus BOLOM, Tomáš Juren. Toleranční doba na Vysočině a hudba srdce*, Nakladatelství Sursum 2008). Nepostrádám ani tak zařazení podrobnějších rozborů opřených o tuto knihu (ty by byly ostatně mimoběžné ze základní, tématem práce), spíše bych v práci očekával přesnější informace o tmo, kolik osob se asi k evangelickému konfesím po roce 1782 hlásilo a zda jejich výskyt na území sledovaných panství a farností nějak ovlivňuje demografická data, s nimiž se pracuje.

- Z hlediska historické vědy není nynější televizní dokument či turstický původce pramenem k dějinám 18. a 19. a 18. století (Jurman by patřil do literatury či do sekundárních zdrojů - s. 49u).

- Pro pět sledovaných možností (nevěsta zůstává v obci, nevěsta mimo obce, ženich přichází do obce, obé v rámci panství, nevěsta opouští panství, ženich je jinopanský autorka termínu "analytické kategorie". To zajisté jede, ale je to příliš nadnesené užití termínu "analytický". O "analytických kategoriích" se většinou mluví ve vztahu ke skutečnostem obecnějšího charakteru.

Uvedené připomínky však považuji především za podněty do diskuse při ústní části obhajoby této práce. Práci jednoznačně doporučuji k obhájení a navrhuji hodnotit jako velmi dobrou až výbornou v závislosti na průběhu obhajoby.

Jan Horský

V Praze 12. srpna 2023